

Inspirace k tvůrčímu psaní s technologiemi

Autor: RNDr. Michal Černý

Číslo: roč. 3, č. 1/2017

Rubrika: Inspirujeme se

Klíčová slova:

moderní technologie, tvůrčí psaní, tablety, myšlenkové mapy, ICT

V tomto příspěvku se chceme zaměřit na příklady nástrojů, které lze použít pro rozvoj tvůrčího psaní, a to jak u dospělých, tak také u dětí. Nebudeme zde sledovat primárně rovinu didaktických přístupů, ale skutečně spíše nástrojovou a inspirační složku, kterou mohou jednotlivé nástroje doplnit či přinést. Ostatně dnes již jen málokdo bude literární obsah vytvářet analogově, proto má smysl se podívat na to, jak různé aplikace a služby mohou v této oblasti pomoci.

Úvod

Knihovny nemusí sloužit jen jako zdroj matérie pro čtení, ale mohou a mají sehrávat významnou roli v tom, jakým způsobem se v oblasti literární kultury pracuje a přemýšlí. Jejich role – jako určitých obsahových a myšlenkových inkubátorů, zdrojů inspirace, ale také výukových míst v oblasti tvůrčího psaní – je nezastupitelná a mimořádně významná. **V tomto příspěvku se proto chceme zaměřit na příklady nástrojů, které lze pro rozvoj tvůrčího psaní použít, a to jak u dospělých, tak také u dětí.** Nebudeme zde sledovat primárně rovinu didaktických přístupů, ale skutečně spíše nástrojovou a inspirační složku, kterou mohou jednotlivé nástroje doplnit či přinést. Ostatně dnes již jen málokdo bude literární obsah vytvářet analogově, proto má smysl se podívat na to, jak různé aplikace a služby mohou v této oblasti pomoci.

Součástí kulturní formace, kterou provádí knihovny při práci s uživateli, není jen zpřístupňování kulturního dědictví, ale aby bylo možné tato umělecká díla lépe pochopit nebo se v literatuře jako takové aktivně pohybovat, je nutné mít alespoň základní zkušenost s tvorbou textu. V rámci tohoto článku bude v zásadě indiferentní, zda půjde o poezii či prózu, nebo zda se návštěvník knihovny rozhodne pro publicistické útvary. Roli knihovny v tomto procesu může podtrhnout skutečnost, že zřejmě nejdůležitější činností při psaní je sečtenost autora a pravidelné čtení. Jestliže máme vést začínající autory k tomu, aby psali, je třeba současně pečovat o jejich čtenářství.

Domníváme se, že technologie mohou při procesu tvůrčího psaní sehrávat klíčovou a nezastupitelnou roli. Psát vše ve Wordu nebo dokonce v poznámkovém bloku sice možné je, ale rádi bychom se pokusili ukázat, že moderní technologie mohou zasahovat a zasahují do různých dimenzí tvorby textů; ostatně množství zajímavých výběrů pod vyhledávacími dotazy typu „[writingtools](#)“ je důkazem, že jde o téma aktuální a zajímavé. V článku se pokusíme nastínit některé oblasti, kde se tyto nástroje mohou uplatňovat, a také základní způsob práce s nimi, jakkoli jsme si vědomi toho, že práce s konkrétní didaktikou by si u jednotlivých aplikací vyžádala zřejmě článek samostatný. Současně si dovoluujeme upozornit, že nemáme ambice, poskytnout výběr úplný či komplexní, ale spíše nabídnout jistý inspiromat možností, se kterými může knihovník případně dále pracovat.

Rozepsání se

Pro mnoho lidí je asi nejtěžší fází psaní, bez ohledu na to, zda tvůrčího nebo odborného, základní rozepsání se. Pro rozvoj schopnosti psát je přitom důležité jednak odstranit to, co se běžně označuje jako strach z bílého papíru, ale také pěstovat jistou pravidelnost v tvorbě. První fenomén je často

spojený s tím, že člověk prostě neví, jak začít, není schopen zformulovat začátek, jakkoli má myšlenky již v hlavě zformované. Rada, aby prostě začal psát a text sám ho postupně navede, může na první pohled působit triviálně, ale ve skutečnosti může být velice užitečná a praktická. Pro tyto účely jsou velice praktické různé rozcvičky, kdy píšeme nikoli pro obsah samotný, ale pro uvolnění myšlení, motoriky, pro ztrátu strachu ze začátku.

Druhou oblastí, která s tím těsně souvisí, je pravidelnost a vytrvalost. Slovo latinské *art* neoznačuje jen umění, ale také řemeslo. Psaní jako jakákoli jiná činnost vyžaduje cvik. Jakkoli nechceme zpochybňovat spontánnost a aktuální nápady, psaní vyžaduje pravidelnost a jistý dril. Především u mladších žáků nebo u lidí, kteří píší na počítači pomaleji, je přitom nutné myslet nejen na zvládnutí pravidelnosti a nácvičku formulování vět a myšlenek do textu, ale také na takové praktické věci jako psaní všemi deseti. Právě schopnost rychlého a pohodlného psaní na klávesnici je nezbytným předpokladem pro tvůrčí přístup – jestliže nás blokuje technika psaní, těžko můžeme myslet na umění a myšlenky, které se nedaří dostatečně rychle a přesně zachytit.

Na tomto místě si proto dovolíme upozornit na některé nástroje, které s rozepsáním se mohou pomoci.

Nástroje

[CalmlyWriter](#) je minimalistický textový editor bez nutnosti registrace a zbytečných rušivých elementů. Ideálně poslouží proto, aby se v něm člověk rozepsal a při této činnosti ho nic nerušilo. Je online, takže ho lze využít odkudkoliv. Při psaní není třeba text nijak formátovat, ale pokud chcete, tak po označení se zobrazí malé menu s výběrem základních funkcí. K dispozici je ještě jedno menu, které se zobrazí po kliknutí na symbol aplikace. V něm lze nastavit vzhled a chování editoru, ale také sledovat, jak dlouho text píšete a kolik máte napsaných znaků, tedy důležité parametry pro případný trénink.

Calmly
Writer je minimalistický textová editor, bez nutnosti registrace a zbytečných rušivých elementů. Ideálně poslouží proto, aby se v něm člověk rozepsal a při této činnosti ho nic nerušilo. Je online, takže ho lze využít odkudkoliv. Při psaní není třeba text nijak formátovat, ale pokud chcete, tak po označení se zobrazí malé menu s výběrem základních funkcí. K dispozici je ještě jedno menu, které se zobrazí po kliknutí na symbol aplikace. V něm lze nastavit vzhled a chování editoru, ale také sledovat, jak dlouho text píšete a kolik máte napsaných znaků, tedy důležité parametry pro případný trénink.

Writeordie2
je online nástrojem, který slouží skutečně pro vytrvalostní trénink. Jestliže tedy chceme trénovat psaní ve smyslu řemesla a vytrvalosti, může velice dobře posloužit. V tomto nástroji si lze nastavit čas, počet slov, která chcete napsat a následně si spustit jednoduchý textový editor. Ten odečítá oba parametry a člověk tak může sledovat, jak mu jde psaní od ruky, nebo zda byl rychlejší či pomalejší, než jak čekal. Nejde o prostředí nikterak kreativní, ale skutečně spíše tréninkové.

[Writeordie2](#) je online nástrojem, který slouží skutečně pro vytrvalostní trénink. Jestliže tedy chceme trénovat psaní ve smyslu řemesla a vytrvalosti, může velice dobře posloužit. V tomto nástroji si lze nastavit čas, počet slov, která chcete napsat, a následně si spustit jednoduchý textový editor. Ten odečítá oba parametry a člověk tak může sledovat, jak mu jde psaní od ruky, nebo zda byl rychlejší či pomalejší, než jak čekal. Nejde o prostředí nikterak kreativní, ale skutečně spíše tréninkové.

pomalejší, než jak očekával. Nejde o prostředí nikterak kreativní, ale skutečně spíše tréninkové.

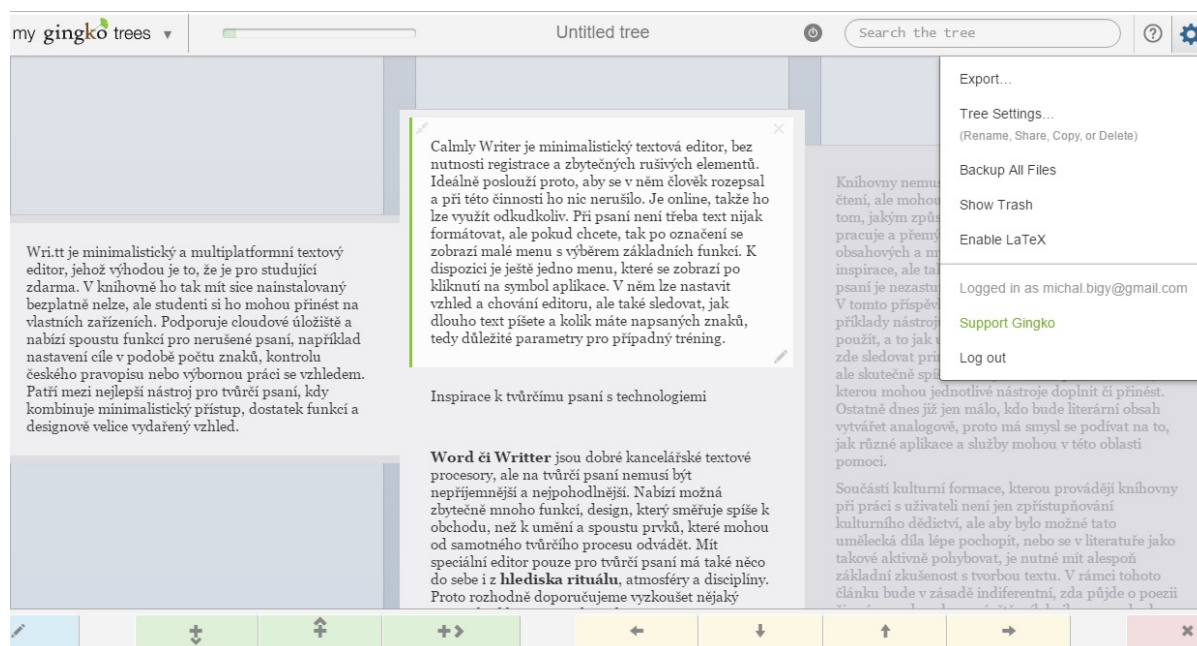
Nedatuj.cz je jednou z mnoha služeb, které učí psát všemi deseti na počítači. Velkou výhodou této služby je to, že je zdarma, pěkně mapuje pokrok a učivo rozkládá do postupných kroků a cvičení. Na druhou stranu pro mladší žáky nebude působit příliš hravě a zábavně, takže bude možná lepší se podívat po nějaké psací hře. Tento typ aplikací se snadno přizpůsobuje věku. Poměrně praktické přitom je, že i když se v nich případně nedostaneme do poslední lekce, nabitě dovednosti psací prožitek výrazně vylepšují.

Textové editory

Word či Writer jsou dobré kancelářské textové procesory, ale na tvůrčí psaní nemusí být nepřijemnější a nejpohodlnější. Nabízí možná zbytečně mnoho funkcí, design, který směřuje spíše k obchodu než k umění, a spoustu prvků, které mohou od samotného tvůrčího procesu odvádět. Mít speciální editor pouze pro tvůrčí psaní má také něco do sebe i z hlediska rituálu, atmosféry a disciplíny. Proto rozhodně doporučujeme vyzkoušet nějaký méně obvyklý textový editor, jenž je určený pro práci s uměleckým textem. V případě, že nic nového využívat nechcete, doporučujeme alespoň minimalizaci nástrojové lišty.

Wri.tt je minimalistický a multiplatformní textový editor, jehož výhodou je to, že je pro studující zdarma. V knihovně ho tak mít sice nainstalovaný bezplatně nelze, ale studenti si ho mohou přinést na vlastních zařízeních. Podporuje cloudové úložiště a nabízí spoustu funkcí pro nerušené psaní, například nastavení cíle v podobě počtu znaků, kontrolu českého pravopisu nebo výbornou práci se vzhledem. Patří mezi nejlepší nástroj pro tvůrčí psaní, kdy je kombinován minimalistický přístup, dostatek funkcí a designově velice vydařený vzhled.

GingkoApp nabízí zcela jiný koncept práce s textem, než na jaký jsme běžně zvyklí. Jednotlivé části textu se umísťují do sloupců jako různě velké kartičky. Sloupec může být kapitola v práci či knize, tematický celek, cokoli. A jednotlivé "lístečky" její části. S nimi lze samozřejmě libovolně manipulovat, takže psaní nemusí mít vůbec lineární charakter, ale je spíše kurátorskou činností, kdy si můžeme pěkně nachystat to důležité, co chceme říci, a dále kolem toho celý text vystavět. Dokumenty lze snadno sdílet mezi více uživateli, exportovat, pracovat s nimi offline. Celá aplikace je bezplatná, jestliže nepotřebujeme více než 100 sloupců měsíčně. Rozhodně doporučujeme vyzkoušet pro zážitek nelineárního psaní.

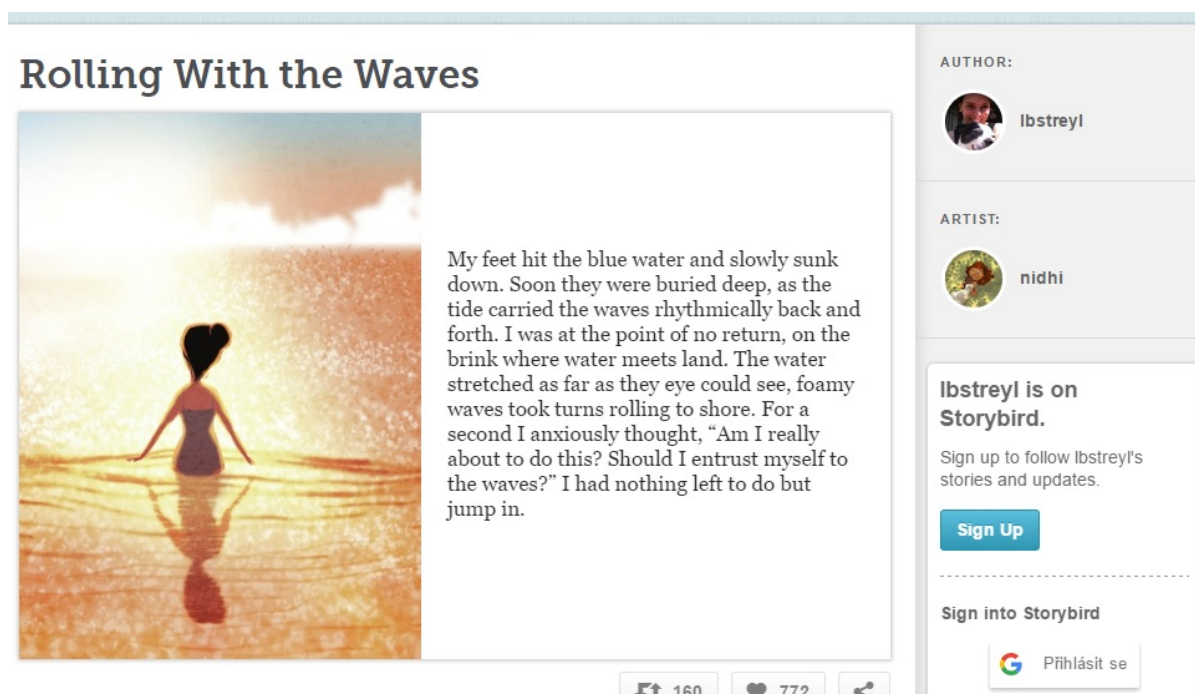

[FocusWriter](#) je open source minimalistický textový editor, který je možné si buď nainstalovat na počítač, nebo využívat jeho portable verzi. Nabízí základní statistiky psaní, plnění denních cílů, možnost nastavení vzhledu či kontrolu pravopisu. Zatímco předchozí nástroje fungovaly ve webovém prohlížeči, což může být rušivé, FocusWriter je běžným instalovaným nástrojem.

Kreativní drobnosti

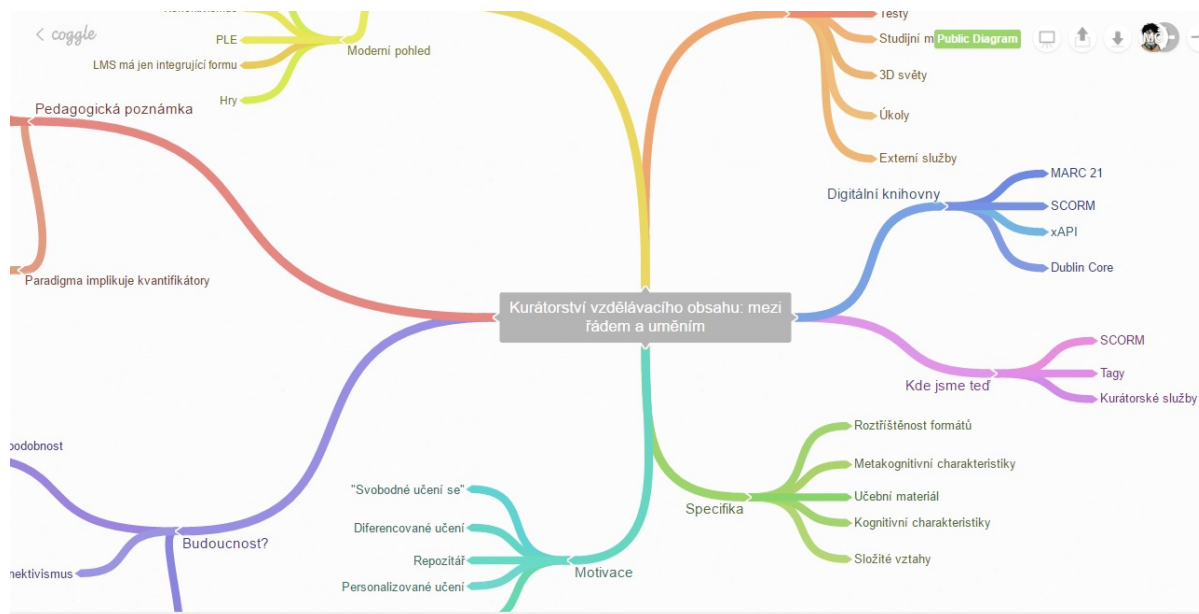
Na tomto místě bychom rádi zmínili některé zajímavé nástroje, které souvisejí s tvůrčím psaní v jeho kreativní podobě a umožňují lépe a snadněji formulovat myšlenky, příběh nebo samotnou strukturu textu, kterému se chce autor věnovat.

[Storybird](#) je aplikace, která slouží na tvorbu knih, které jsou založené na obrázcích s krátkým textem, nebo obecněji nabízí nástroj pro storytelling. Velkou výhodou tohoto nástroje je kvalita výstupů, protože během relativně krátké doby lze díky velkému množství šablon a obrázků získat velmi pěknou knihu. Za drobný poplatek je pak možné ji například exportovat do PDF nebo si ji nechat vytisknout. Možností, jak tento nástroj využít je mnoho a záleží jen na fantazii autora nebo na zadání. Lze jej použít stejně dobře na tvorbu samotné knihy či příběhu jako na kreativní rozcvičku.

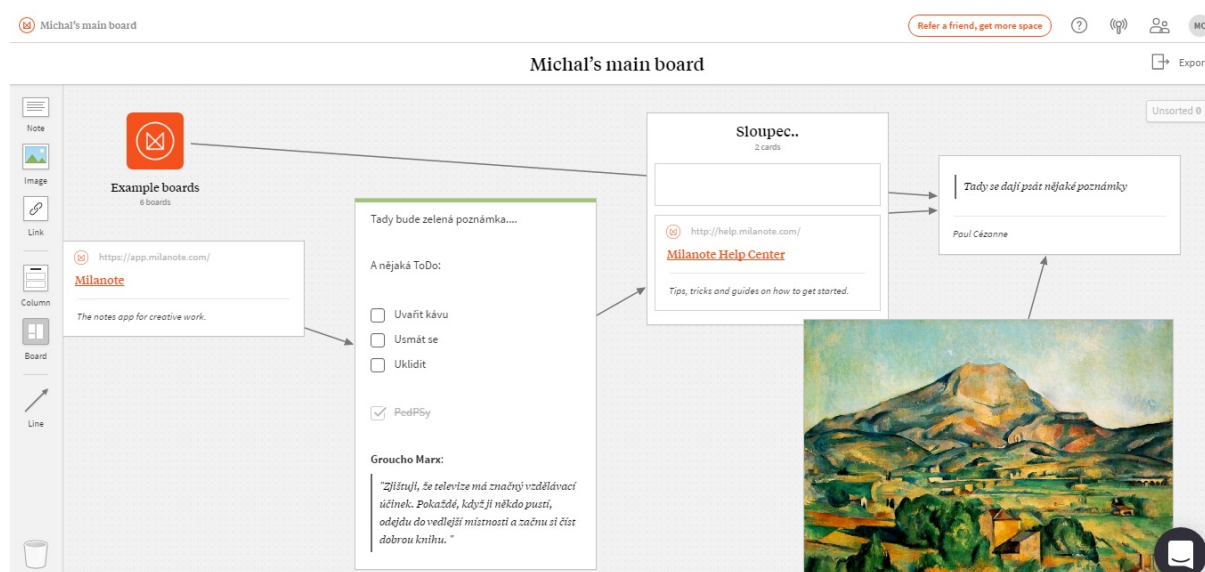

The screenshot shows a Storybird story page. On the left is a large image of a person standing in shallow water at sunset, with their reflection visible. The title 'Rolling With the Waves' is at the top left. The text of the story is on the right: 'My feet hit the blue water and slowly sunk down. Soon they were buried deep, as the tide carried the waves rhythmically back and forth. I was at the point of no return, on the brink where water meets land. The water stretched as far as they eye could see, foamy waves took turns rolling to shore. For a second I anxiously thought, "Am I really about to do this? Should I entrust myself to the waves?" I had nothing left to do but jump in.' Below the text are icons for likes (160) and hearts (772). On the right side, there is a sidebar with the author's name 'lbstrey1', the artist's name 'nidhi', and a sign-up button for the author's stories.

[Coogle](#) vybíráme jako nástroj, který umožňuje vytvářet myšlenkové mapy, a to nejen individuálně, ale také ve více lidech. O tom, jak lze mapy využít v různých fázích kreativního myšlení, bylo napsáno již poměrně hodně. Samotný Coogle má výhodu v tom, že je online, poměrně pěkně se používá, text píše přímo na větve a celkový dojem je netechnický a pohledný.

Milanote je poměrně pěkný nástroj na přípravu podkladů pro tvorbu. Na volnou plochu lze umisťovat texty, obrázky či odkazy, které se pak propojují pomocí čar. Pokud tedy člověk chce k tvorbě přistoupit tak, že si na jednom místě zpracuje a sesbírá všechny střípky a poté je až textově zpracuje, pak jde o velice zajímavý a pěkný nástroj. Zdarma je možné mít sto objektů, které jsou takto na ploše umístěné. Aplikace podporuje sdílení mezi více uživateli.

Tagul je asi nejpopulárnějším nástrojem na tvorbu wordcloudu, nabízí placenou i zdarma dostupnou verzi, která ale je pouze pro běžné využití (pro nekomerční účely). Nabízí široké možnosti přizpůsobení vzhledu mraku, snadnou práci se slovy a lexikální analýzu, možnost vyškrtnout nerelevantní pojmy atp. Velkou výhodou je kvalita grafického exportu, neboť výsledná díla jsou skutečně velice pěkná. Tento nástroj doporučujeme použít především pro kontrolu slovní zásoby. Pomocí wordcloudu lze identifikovat ta slova, která se v textu opakují, a autor se je následně může snažit nahradit synonymy. Tím nejen zlepšuje své dílo, ale také si aktivně rozvíjí slovní zásobu.

Závěr

V článku jsme nabídli alespoň základní ochutnávku nástrojů, které lze využít pro tvůrčí psaní. Výběr není zdaleka kompletní. Zcela mimo oblast našeho zájmu zůstaly nástroje na práci s poznámkami nebo různé slovníky, které se pro tvůrčí psaní pěkně hodí. Přesto doufáme, že se nám podařilo

alespoň v základu nastítnit, že technologie a tvůrčí psaní spolu nejen mohou souviset, ale že různé nástroje mohou pomoci v tom, aby byl kvalitnější jak proces tvorby, tak také jeho dotažení. **Jsme přesvědčeni, že nějakou zkušenost s tvůrčím psaním by měl mít každý student. Bezesporu mu to pomůže jak v dalším studiu, tak také v reflexi uměleckého světa, ve formulování vlastních postojů a názorů nebo v hledání vztahu k sobě samotnému.**

Citace

ČERNÝ, Michal. Inspirace k tvůrčímu psaní s technologiemi. *Impulsy: Inspirace, náměty a trendy dětského čtenářství* [online]. roč. 3, č. 1/2017 [cit. 2017-3-17].

Dostupný z WWW: impulsy.kjm.cz/impulsy-clanek/psani-technologie.
ISSN 2336-727X.